

2021
M.A. (Economics) Third Semester
MAECO-302: Indian Economic Issues – I
(In all mediums)

Time allowed: 3 Hours

Max. Marks: 80

NOTE: Attempt five questions in all, including Question No. I which is compulsory and selecting one question from each Unit.

x-x-x

- I. Answer any ten of the following:-
- Why India was an Amputated Economy at the time of independence?
 - Effects of Commercialization of Agriculture during pre-independence times
 - Rural Indebtedness during British period
 - Macroeconomic Management in India
 - Major Trends in Unemployment in India
 - Poverty in Urban India
 - Weaknesses of integrated Rural Development Programme
 - Impact on reform programme on Interstate disparities in India's Industrial development
 - Growth of Indian agriculture during reforms period
 - Major Recommendations of Swaminathan Report
 - Trends in food production in India
 - Effect of reforms on cropping pattern of Indian agriculture
 - FDI in India's Manufacturing Sector
 - Weaknesses of Industrial Policy 1991
 - Role of Manufacturing Sector in Indian economy (10x2)

UNIT – I

- II. Give a detailed critical appraisal of economic consequences of British rule on Indian economy. (15)
- III. Why economic reforms were introduced in India in 1991? Outline the positive effects of economic reforms on Indian Economy. (15)

UNIT – II

- IV. What are the major challenges emerging out of India's current occupational structure? Explain in detail. (15)
- V. Write a detailed note on the status of interstate disparities during the post reform period. (15)

UNIT – III

- VI. Outline the causes of regional imbalances in Indian agriculture. How can regional imbalances in Indian Agriculture be removed effectively? Discuss. (15)
- VII. Portray the present status of food security in India. Has India answered the question of food security during post reform period? State and Justify. (15)

UNIT – IV

- VIII. Present a detailed comparison of growth and structural changes in Indian economy during pre and post-reform period. (15)
- IX. Manufacturing-sector growth in the post-reform period is "input driven" rather than "efficiency driven." with significant levels of technical inefficiency. Give your agreement/disagreement with statement and justify in detail. (15)

x-x-x

(Hindi and Punjabi versions enclosed)

P.T.O.

(2)

ਨੋਟ: ਕਿਨ੍ਹੀ ਪਾੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦੇ। ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ ਭਾਗ (1-4) ਦੇ
 ਏਕ-ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਚਧਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ-1 ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ।

*_**_

1. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਮੇਂ ਸੇ ਕਿਨ੍ਹੀ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਕਾ ਉਤਰ ਦੇ:-

- (ਕ) ਆਜ਼ਾਦੀ ਕੇ ਸਮਧ ਭਾਰਤ ਏਕ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਿਤ ਅਰਥਵ੍ਯਵਸਥਾ ਮੇਂ ਕਧੋਂ ਥਾ?
- (ਖ) ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰਤਾ-ਪੂਰ੍ਵ ਸਮਧ ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਕੇ ਵ੍ਯਾਪਸਾਧੀਕਰਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ
- (ਗ) ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕਾਲ ਕੇ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਭ੍ਰਣਪ੍ਰਸ਼ਤਗਾ
- (ਘ) ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਅਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ
- (ਙ) ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਕੇਰੋਜਗਾਰੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸੁਖ ਰੁਝਾਨ
- (ਚ) ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਸ਼ਹਰੀ ਗਰੀਬੀ
- (ਛ) ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰ੍ਧਕ੍ਰਮ ਕੀ ਕਸਿਧਾਂ
- (ਜ) ਭਾਰਤ ਕੇ ਆਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਮੇਂ ਅੰਤਰਰਾਜ੍ਧੀਧ ਅਸਮਾਨਤਾਓਂ ਪਰ ਸੁਧਾਰ ਕਾਰ੍ਧਕ੍ਰਮ ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ
- (ਝ) ਸੁਧਾਰ ਕਾਲ ਕੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀਧ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਕਾ ਵਿਕਾਸ
- (ਞ) ਸ੍ਵਾਮੀਨਾਥਨ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀ ਪ੍ਰਸੁਖ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ੋਂ
- (ਟ) ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਖਾਧ ਉਤਪਾਦਨ ਮੇਂ ਰੁਝਾਨ
- (ਠ) ਭਾਰਤੀਧ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਕੇ ਪੈਟਰਨ ਪਰ ਸੁਧਾਰੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ
- (ਡ) ਭਾਰਤ ਕੇ ਵਿਨਿਸ਼ਾਣਿਧ ਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਮੇਂ ਏਫ.ਡੀ.ਆਈ.
- (ਢ) ੧੯੯੧ ਕੀ ਆਯੋਗਿਕ ਨੀਤਿ ਕੀ ਕਸਜੋਰਿਧਾਂ
- (ਣ) ਭਾਰਤੀਧ ਅਰਥਵ੍ਯਵਸਥਾ ਮੇਂ ਵਿਨਿਸ਼ਾਣਿਧ ਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਕੀ ਭੂਸਿਕਾ

ਭਾਗ-1

2. ਭਾਰਤੀਧ ਅਰਥਵ੍ਯਵਸਥਾ ਪਰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ ਕੇ ਆਰਥਿਕ ਪਰਿਣਾਮੋਂ ਕੀ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤ ਸਮੀਸ਼ਾ ਕਰੋ।
3. ੧੯੯੧ ਮੇਂ ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਕਧੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕ੍ਰਿਏ ਗਏ? ਭਾਰਤੀਧ ਅਰਥਵ੍ਯਵਸਥਾ ਪਰ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰੋਂ ਕੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵੋਂ ਕੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਤੈਧਾਰ ਕੀਯਿਏ।

ਭਾਗ-2

4. ਭਾਰਤ ਕੀ ਵਰਤਮਾਨ ਵ੍ਯਾਪਸਾਧਿਕ ਸੰਰਚਨਾ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਪ੍ਰਸੁਖ ਚੁਨੌਤਿਧਾਂ ਕਧਾ ਹੈ? ਵਿਸ਼੍ਤਾਰ ਸੇ ਵ੍ਯਾਖ੍ਧਾ।
5. ਸੁਧਾਰ ਪਸ਼ਚਾਤ੍ ਅਵਧਿ ਕੇ ਦੌਰਾਨ ਅੰਤਰਰਾਜ੍ਧੀਧ ਅਸਮਾਨਤਾਓਂ ਕੀ ਸਿਥਿਤਿ ਪਰ ਏਕ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-3

6. ਭਾਰਤੀਧ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਮੇਂ ਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰੀਧ ਅਸੰਤੁਲਨ ਕੇ ਕਾਰਣੋਂ ਕੋ ਰੇਖਾਕਿਤ ਕਰੋ। ਭਾਰਤੀਧ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਮੇਂ ਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰੀਧ ਅਸੰਤੁਲਨ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਸੇ ਕੈਸੇ ਹਟਾਧਾ ਜਾ ਸਕਤਾ ਹੈ? ਵ੍ਯਾਖ੍ਧਾ ਕੀਯਿਏ।
7. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਖਾਧ ਸੁਰਸ਼ਾ ਕੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਿਥਿਤਿ ਕੋ ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। ਕਧਾ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਬਾਦ ਖਾਧ ਸੁਰਸ਼ਾ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕਾ ਜਵਾਬ ਦਿਧਾ ਹੈ? ਅਪਨੇ ਉਤਰ ਕੀ ਆਧਿਤ੍ਧ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਯਿਏ।

ਭਾਗ-4

8. ਪੂਰ੍ਵ ਔਰ ਉਤਰ-ਸੁਧਾਰ ਕਾਲ ਕੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀਧ ਅਰਥਵ੍ਯਵਸਥਾ ਮੇਂ ਵਿਕਾਸ ਔਰ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ ਪਰਿਵਰਤਨੋਂ ਕੀ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤ ਤੁਲਨਾ, ਪ੍ਰਸ਼੍ਰੁਤ ਕਰੋ।
9. ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਬਾਦ ਕੀ ਅਵਧਿ ਮੇਂ ਵਿਨਿਸ਼ਾਣਿਧ-ਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਤਕਨੀਕੀ ਅਸ਼੍ਧਮਤਾ ਕੇ ਮਹਤ੍ਵਪੂਰ੍ਣ ਸ੍ਰਰੋਂ ਕੇ ਸਾਥ 'ਦਕ੍ਸ਼ਤਾ ਸੰਚਾਲਿਤ' ਕੇ ਕ੍ਰਿਯਾਧ 'ਝਨਪੁਟ ਚਾਲਿਤ' ਹੈ। ਅਪਨੀ ਸਹਮਤਿ/ਵਿਰੋਧ ਕੀ ਵਿਸ਼੍ਤਾਰ ਸੇ ਵ੍ਯਾਖ੍ਧਾ ਕੀਯਿਏ।

*_**_

(3)

ਨੋਟ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਭਾਗ (1-4) ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

*_**_

1. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ:-

- (ੳ) ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਿਉਂ ਸੀ?
- (ਅ) ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ
- (ੲ) ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦਿਹਾਤੀ ਕਰਜ਼ਾ
- (ਸ) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੈਕਰੋ ਆਰਥਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ
- (ਹ) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੁਝਾਨ
- (ਕ) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਗਰੀਬੀ
- (ਖ) ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ
- (ਗ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ' ਤੇ ਅਸਰ
- (ਘ) ਸੁਧਾਰ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ
- (ਙ) ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ
- (ਚ) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਰੁਝਾਨ
- (ਛ) ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਫਸਲੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ
- (ਜ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਐਫ.ਡੀ.ਆਈ.
- (ਝ) 1999 ਦੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ
- (ਞ) ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਾਣ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

ਭਾਗ-1

2. ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਉੱਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਅਲੌਚਨਾਤਮਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਿਓ।
3. 1991 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਕਿਉਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ? ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰੂਪ ਖਿਚੋ।

ਭਾਗ-2

4. ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਢਾਂਚੇ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਕੀ ਹਨ? ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ।
5. ਸੁਧਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ-3

6. ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਖੇਤਰੀ ਅਸੰਤੁਲਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਣਾਓ। ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚ ਖੇਤਰੀ ਅਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾਂ ਕਰੋ।
7. ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਚਿਤਰਣ ਕਰੋ। ਕੀ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸੁਧਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਅਪਣੇ ਉੱਤਰ ਦੀ ਉੱਚਤਮਾ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-4

8. ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਉਤਰਕਾਲ ਸੁਧਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਤੁਲਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।
9. ਸੁਧਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿਚ ਨਿਰਮਾਣ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਤਕਨੀਕੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੱਧਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ "ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ" ਦੀ ਬਜਾਏ "ਉੱਪੁਟ ਚਾਲੂ" ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਮਝੌਤੇ/ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਦਿਓ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਓ।

*_**_